

Utcát neveztek el Scheiber Sándorról

Születésének századik évfordulója alkalmából Scheiber Sándor rabbi, nyelvész, irodalomtörténésről nevezték el a Bérkocsis utca egy szakaszát. Scheiber Sándor az utcában egykor működő Rabbiképző Intézet újraindításának a vezéralakja, majd legendás igazgatója volt.

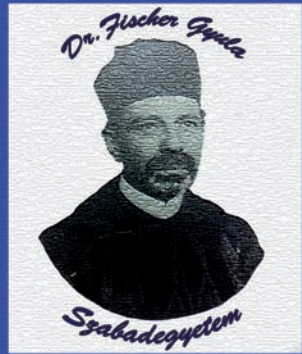

MTI Fotó: Illyés Tibor

A névtáblát Kocsis Máté polgármester, Feldmájer Péter, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, Schöner Alfréd főrabbi, az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem rektora és Fónagy János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkárák közösen leplezte le. Az ünnepségen részt vett Zoltai Gusztáv, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének ügyvezető igazgatója is.

MTI Fotó: Illyés Tibor

Maestro

(A három részből álló előadás második „felvonása”)

Előadó: **Freiman Péter**

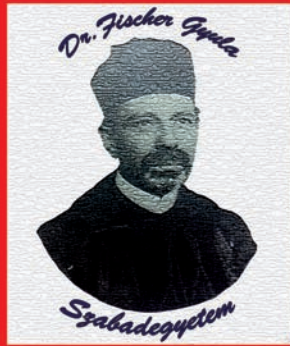
csellóművész

Az előadás helyes és ideje:

1075. Bp. Síp utca 12.

(Díszterem)

2013. április 9., kedd 17:00

Az aktuális izraeli helyzet

Előadó: **Ilan Mor**

Izrael állam nagykövete

Az előadás helyes és ideje:

1075. Bp. Síp utca 12.

(Díszterem)

2013. április 30., kedd 16:00

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szereteteinknek mikor van a Jahrzeitje.

Reisz Árminné	április 5.
Lóránt Istvánné	április 6.
Frank Grünfeld	április 7.
Dr. Kendéné W. Veronika	április 8.
Lorber Mózes	április 11.
Zoldán Sándorné	április 13.
Zallel Béla	április 15.
Jávor Endre	április 16.
Dr.Bálint Imréné	április 18.
Grünwald József	április 18.
Gyarmati Lajos	április 18.
Illésné Suchman Karolin	április 18.
Várnai Olivér	április 18.
Schaffer Andor	április 19.
Grünwald Béla	április 20.
Heksch László	április 20.
Kálmán Ferencné	április 20.
Krebsz Dezső	április 22.
Winter Lászlóné	április 22.
Dr. Hajdú Árpád	április 26.
Reichental Jakab	április 27.

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Pészachi tudnivalók (2. oldal)

Emlékezzünk a régiekről - Reich Ferenc (4. oldal)

OMIKE kiállítás a Zsidó Múzeumban (7. oldal)

Bolmányi Ferenc - Önarckép(1937)

Budapesten a Zsidó Világkongresszus következő közgyűlése

A Zsidó Világkongresszus különös figyelemmel követi a magyarországi zsidó közösség életének a történéseit. Ezt jelzi, hogy a szervezet hosszú idő után először nem Jeruzsálemben, hanem Budapesten tartja a közgyűlését májusban mintegy ötszáz fő részvételével.

Az 1936-ban Svájcban alapított Zsidó Világkongresszus a világ zsidóságának legjelentősebb képviselői szerve, amelynek végrehajtó bizottsága szombaton és vasárnap Thesszalonikiben részt vett a görög zsidóság deportálásának a hetvenedik évfordulóján rendezett megemlékezéseken. A magyar zsidóságot képviselő Zoltai Gusztáv, a Mazaizisz ügyvezető igazgatója és Feldmájer Péter elnök a budapesti közgyűléstől azt várja: a résztvevők megismerkednek a magyarországi zsidóság múltjával, jelenével és jövőjével.

Barbra Streisand először lép fel Izraelben

Két évig húzódo egyeztetések után eldőlt, hosszú pályafutása során először lép fel Barbra Streisand Izraelben, a Simon Peresz elnök 90. születésnapja alkalmából júniusban rendezendő ünnepségen. Az amerikai művésznő, aki New York-ban, zsidó családban született, többször járt már Izraelben, gyűjtéseket, énekelt az izraeli himnusz, de soha nem lépett fel ott.

Az ötszörös Grammy-díjas és Oscar-díjas Streisand június 15-én és 16-án lép fel Izraelben, a helyszín még nem ismert. A világhírű színésznő-énekesnő részt vesz az Izraeli Elnöki Konferencia június 18-i megnyitóján Jeruzsálemben.

A filmszínésznő korábban legalább öt producertől kapott ajánlatot. Eddig rendre elhárította a felkérést, mondván, nem volt Európa közeli koncertkörútja, amelybe beilleszthette volna az izraeli fellépést.

Március 25-én este kezdődik, és nyolc napig tart Pészách

Dr. Frőlich Róbert rovata

Mivel e napokban csak kovásztalan és kelesztetlen ételeket és italokat szabad fogyasztani, ezért a másik neve Chág Hámácajs, azaz a kovásztalan kenyér ünnepe. Az ünnep történeti aspektusát a Zmán Chéru-szénu, „szabadságunk ideje” terminológia jelzi. Pészách az egyik legfontosabb ünnep volt a bibliai korban, amit bizonyít, hogy az, aki rituális tisztátalansági okok miatt nem tarthatta meg, annak kötelező volt egy hónappal később Pészách Sáni-t, azaz a második Pészáchot megtartani (Mózes IV. 9/1-14).

A tál tartalma

Három egész macesz egymásra téve, sült tojás (a speciális ünnepi áldozatot szimbolizálja), csontos hús (az áldozati bárány és a Szentély idejében tartott ünnepek emlékére). Egy kis tál sós víz (az Egyiptomban hullatott könnyek emlékére); torma (a keserűségek szimbóluma); retek vagy főtt krumpli (a tavasz jelképe); valamint dió, alma és bor keveréke, a chrajszesz, ami annyit jelent: „malter” (az egyiptomi építkezéseken használt vályog jelképe). Szokás, hogy az este elbeszélésfolyamát elindító négy kérdést, a Má nistánó-t a legkisebb gyermek mondja el. Ennek oka és célja a gyermek figyelmének ébren tartása, hiszen neki beszélik el az egyiptomi kivonulás történetét.

Pészách a tavasz ünnepe is. A tavasz hónapja a zsidó időszámítás szerint Niszán, egyúttal az ebben a hónapban lévő ünnep az árpa betá-

netel a gyász is. Pészáchot eredeti formájában a második Szentély pusztulásáig tartották meg. Joseph hus lejegyzett korabeli -i.sz. I. szá-

Mózes II. könyvében olvasható az ünnep eredete. A kivonulás előnapján hangzik el a parancs, mely szerint családonként egy bárányt kell levágni, és megsütve, aznap elfogyasztani. A vérét az ajtófélfára kellett kenni, hogy az Egyiptomon átvonuló halál ne érintse a zsidó házakat. (Ennek mai, „szelídebb” utóda a zsidó házak ajtaján található mezuz.a.) Innen származik a bibliai neve az ünnepnek: Chág háPészách, az elkerülés ünnepe.

zad- peszachi szertartásokat, melyen becslése szerint a jeruzsálemi áldozatbemutatáson összegyűlt résztvevők száma nem volt kevesebb, mint 3.000.000 fő. A Misnában, az i.sz. II. századi törvénygyűjteményben az

áll (Pészóchim 9: 5), hogy csak Egyiptomban kellett meghinteni vérről az ajtófélfát, a honfoglalás után ezt már mellőzték. A bárányt megsütötték, és megették.

A Széder-este menete

Pészách első két estéje egy különleges otthoni szertartás, a Széder-est. Ma azonban már létjogosultságot nyertek a közösségi Széderek, melyek ugyanolyan rendben zajlanak, mint az otthoni esték. A név annyit jelent: rend, mivel az este folyamán a szimbolikus étkeket kötött sorrendben kell elfogyasztani és a Hagada, az erre az estére való könyv passzusait szintén meghatározott sorrendben kell felolvasni. A Hagada felolvasása azon a mózesi törvényen alapul, hogy a szülő kötelessége elmesélni a gyerekeknek az egyiptomi kivonulást: „És add tudtára fiadnak azon a napon, mondván: annak okaért, amit tett az Ő.való velem, midőn kivoltam Egyiptomból” (Mózes II. 13/8). A Misna (Pészóchim 10:1) törvénybe foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik (tudniillik a Misna keletkezésének idején a szabad ember támaszkodott az étkezések alatt, és ezen az éjszakán mindenkinek meg kell mutatnia, hogy szabad). A szabadság netovábbja ebben a korban a szabad római polgár volt, s a zsidók a saját szellemi és fizikai szabadságukat római módon juttatták kifejezésre. A Széder-est tartozéka és kötelezően elfogyasztandó kelléke a négy pohár bor. A négy pohár párhuzamba állítható Mózes IV. könyvében olvasható, a kivonulásra utaló négy kifejezéssel (Mózes IV. 40/11-13). Mivel szerepel ott egy ötödik kifejezés is, így a Széder-estén kitesznek az asztalra egy ötödik pohár bort, de nem isszák meg. Ez Élijáhu serlege, mivel a Messiás eljövetelekor ő lesz az, aki megmondja, hogy meg kell-e inni, vagy sem. Kötelező kelléke még az estének a Széder-tál.

PÉSZÁCHI IMAREND

Jantevkor, azaz március 25-én, 26-án és 27-én, illetve március 31-én és április első két napján az esti ima 18:00-kor kezdődik a Dohány utcai zsinagógában. Április 2-a Mázkir! Chajl Hámajédkor, azaz a március 26-i, 27-i, illetve az áprilisi két reggeli ima 9:30-kor kezdődik.

5773. Niszán 11. | 2013. március 22. | a Dohány utcai körzet havilapja | Pesti Sólet

Értékmentők, vagyis az OMIKE kiállításai a múzeumban

Egy sötét korszak fényes eseményeit idézi fel a Magyar Zsidó Múzeumban február 28-án nyílt – s április 30-ig tartó – Értékmentők című kiállítás. A XX. század képzőművészetének jeleseit bemutató tárlat az OMIKE (Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület) Művészakciója keretében megrendezett hat, 1939 és 1944 közötti kiállítás anyagából válogat. Az Értékmentők a május 20-ig tartó Goldmark Fesztivál legnagyobb szabású eseménye. A múzeum, a Non-profit Társadalomkutató Egyesülettel közösen állít emléket egy nagyszerű polgári kezdeményezésnek, amely célul tűzte ki, hogy a magyar zsidó polgárság a nehéz években is magas színvonalú kulturális programokon vehessen részt, így megőrizze méliknek tehetsége, értéke vitathatatlan. Mellettük, körülöttük dokumentumok, fényképek – a környezetük emlékei. A műveket országos és vidéki közgyűjteményekből, valamint magángyűjtőktől, galériáktól kölcsönözték. A háborút átvészelt alkotásokból lenyűgöző értékű kiállítási anyagot lehetett összeállítani. A kiállítás kurátora: Basics Be-

A Művészakciók rövid története

1939-ben, az úgynevezett zsidótörvény és a csatlakozó rendeleteket követően hívta életre a Művészakciót, az **1909**-ben az irodalom és a művészetek népszerűsítésének, az ifjúság művészetre nevelésének céljával létrehozott OMIKE. A Művészakció legfőbb irányítója az OMIKE Kultúrthanácsa volt. Első elnöke dr. Ribáry Géza, majd halála után Stern Samu, elnökhelyettes dr. Csergő Hugó. Ez a vállalat persze nem volt előzmények nélküli. Az OMIKE **1909**-es létrejöttekor az alapítók így fogalmaztak: „Az a célja, hogy Magyarország nyolcszázezer zsidója öntudatosan vegyen részt a magyarság kultúrmunkájában.” **1923** – létrejött az OMIKE Képzőművészeti Iskola Magyar-Mannheimer Gusztáv és Fényes Adolf irányításával. **1939** – OMIKE Kultúrthanácsa – a képzőművészeket Herman Lipót és Zádor István képviseli (előbbi Horthy-portréját a pesti hitközség rendelte meg díszterme számára). **1939**-től – képzőművészeti kiállítások **1944.** februárjáig. A Művészakció a színpadokról leparancsolt színészeknek, zenészeknek és a kiállítóhelyeket elhagyni kényszerült képzőművészeknek biztosított megjelenési és életlehetőséget. A Művészakció **1939** őszén indult és a németek bevonulása napjáig, **1944.** március 19-ig tartott, amikor az egyesület tevékenységét – más egyesületekével együtt – betiltották. Hevesi Simon főrabbi **1942**-ben így emlékezett erre az időszakra: „Az első zsidótörvény még törvény se volt, amikor a színházak egy része már végre is hajtotta (...) Mire a második zsidótörvény megszületett, már semmi végrehajtani való nem maradt, vagyis pontosan a színházak területén a „gleichschaltolást”mindennél alaposabban és nagyon iparkodó gyorsasággal végezték el.”

tósága egy részét, s megélhetést biztosítson művészeknek, akik elsősorban tehetséges magyarok, mellesleg véletlenül zsidók voltak. Az OMIKE Művészakcióra emlékező kiállítás nem lehet teljes, csupán földézése a hat kiállításon egykor megjelent képzőművészeti anyagnak, amely két évtized legjobb magyar művészeinek munkáit is jelenti, hiszen a művészek nemcsak az éppen adott év terméséből válogattak a tárlatokra. Harminc művész mintegy 100 műve – olyan válogatás, amelyben szerepelnek a magyar képzőművészet legkiemelkedőbb egyéniségei mellett olyan művészek, akik felfedezésre, vagy éppen újrafelfedezésre méltók, és

atrix. Az alapozó kutatást Harsányi László és Vizi Éva végezték. Az egyéb művészeti ágak előtt is tisztelgő Goldmark Fesztivál fontos része az OMIKE honlap (www.omike.hu), amely a lehetőség szerint teljes – fellelt, megtalált – anyagát adja az összes, a Művészakcióban részt vett, és a kiállításokon szerepelt művésznek, életrajzokkal, és a műveik reprodukcióival. A kiállításon hang- és filmanyag, valamint terminálokon bemutatott anyag is elérhető lesz a közönség számára. Természetesen a kiállítás nem jöhetett volna létre a rengeteg támogató nélkül – nekik, s a műveket kölcsönzőknek is köszönet a segítségért.

Előadások számokban

A Művészakció eredményei csak részben feldolgozottak. A rendelkezésre álló adatok alapján így is nagyszerű tevékenységről győződhetünk meg. A Művészakció 1939-1943 között*

Műfaj	1939-1940		1940-1941		1941-1942		1942-1943	
	műsor	előadás	műsor	előadás	műsor	előadás	műsor	előadás
Színházi és vidám	12	75	14	76	14	116	23	164
Zenei	26	50	34	65	35	90	33	97
Összesen	38	125	48	141	49	206	56	261
Látogatók száma	40.000		60.000		80.000		92.000	

*1944 hónapjairól eddig még nem került elő statisztika. A Művészakció keretében 1939 decembere és 1944 februárja között hat képzőművészeti kiállítást szerveztek, amelyeken 165 művész ezernél több művét állították ki (és a célok egy részének megfelelően adták el) a Magyar Zsidó Múzeumban, az OMIKE Üllői úti helyiségeiben és az utolsót a Budai Izraelita Nőegyletben. E művek közül sok került közgyűjteményekbe, számos felfedezhető a műkereskedelemben és magángyűjtőknél.

Téli falurészlet - Jankay Tibor

Róluk írták

Magyar Zsidók Lapja, 1939. december 31. „A magyar zsidó festők nem teremtettek külön zsidó festészetet.” **Múlt és Jövő, 1941. március** „Kétségtelen, hogy a magyar képzőművészek élművészeinek egy egész komoly csoportja vesz részt reprezentáns művekkel.” **Képes Családi Lapok, 1941. november 10.** „Kiállítást rendezünk, mert a tél és nyomor kopogtat a festők és szobrászok ajtaján...” (Csergő Hugó) **Magyar Zsidók Lapja, 1943. április 22.** „Nincs külön felekezeti piktúra, csak jó vagy rossz művészet van, de az, azon felül, hogy európai, csak annak a földnek a lelkiségét tükrözheti, amelyen az alkotóművész él.” **(Magyar Zsidók Lapja az utolsó OMIKE kiállításról)** „Dicsősége lesz a magyar zsidóságnak az eljövendő idők történetírói előtt, hogy jogi deklasszifikáltsága és szociális elesettsége idején is tudott erőt találni szép kiállítások megszervezésére. A magyar zsidó festők és szobrászok a felhős ég alatt is dolgoznak; a világégés közepén is munkálkodnak szorgalmasan.”

Emlékezzünk a régiokról- házi tanítás után ötven évig együtt

Új sorozatunkban azokat a templomjáró társainkat szeretnénk bemutatni, akik nincsenek már közöttünk. Sok arc, sok személyes történet még közöttünk él, de fontos, hogy az emléküket, emlékezetüket soha se múljon el. Bemutatott nagyjaink között lesznek híres rabbik, kántorok, előjárók, de lesznek hétköznapi kis-nagy emberek, akik meghatározó személyiségei voltak templomkörzetünknek. Most Reich Ferencről szólunk, pontosabban Völgyi Péterné dr. Reich Márta emlékezik édesapjáról - is.

Édesapám, Reich Ferenc (Avrohom ben Dovid) 1920. június 29-én, Budapesten született. Nagyapám, Reich Dezső ebben az időben bőrkereskedő volt, nagyanyám, Deutsch Mária háztartásbeli. Vallásos zsidó családból származtak mindketten. Házasságkötésük után Budapestre költöztek, s vallásos életük színteréül a Dohány utcai zsinagógát választották, amelyhez életük végéig hűek maradtak. (Ünnepekkor a mai napig azon a helyen ülök, amelyen korábban nagyanyám, majd édesanyám – I. emelet, jobboldal, 63. pad, 8. ülés.)

Édesapám az Országos Izraelita Tanítóképző Intézet gyakorlóiskolájába járt elemibe, s mind a négy évben kitűnő eredményt ért el. Tanulmányait a Madách Imre Gimnáziumban folytatta. Példás előmenetelét mindvégig megőrizte, érettség bizonyítványában a jelesek között csupán egyetlen jó szerepelt: görög nyelvből. Mindenki csak Ferkónak becézte, 13 éves korában a Dohány utcai zsinagógában tartották barmicvóját. Dr. Hevesi Ferenc rabbi áldásával lett a közösség tagja. Hetedikes gimnazista volt, amikor osztálytársa, Schäffer Béla beajánlotta húga legjobb barátnőjéhez házitanítónak, s ez meghatározta életét. Dr. Lengyel Árpád (róla olvashatnak majd bővebben – most csak annyit: a Titanic tragédiájakor utasokat mentő Carpathia orvososa) lánya, az akkor 13 éves Pannika – így hívták a családban – gyengén teljesített matematikából, illetve latinból, így korrepetálásra szorult. A tanítás nemcsak azt eredményezte, hogy Pannika javított a fenti tárgyakból, de gyengéd szálak is szövődtek tanár és tanítványa között. A két fiatal 1943-ban eljegyezte egymást, majd 1944. május 2-án házasságot kötött.

Aput – bár jelesen érettségizett, – a zsidótörvények miatt nem vették fel az orvosegyetemre. Ekkor úgy döntött, szakmai végzettséget szerez, és 1939-ben látszerészsegédként szabadult. 1939-től 1943 novemberéig a Refractio speciális látszerészeti intézet alkalmazásában állt. Közben többször behívták munkaszolgálatra. Ebből az időből csak egy hiteles dokumentum áll rendelkezésemre: 1941. október 1-jétől 1941. december 31-ig Esztergom-táborban útépítésen dolgozott. A közös életet többször szakította meg apu munkaszolgálat. Anyu már öthónapos terhes volt velem, amikor ott kellett hagyniuk lakásukat és a Dohány utcába, a gettóba költöztek. Anyu a Wesselényi utcai kórházban dolgozott ápolónőként, ritkán látta aput, aki egy svájci menlevéllel bujkált. Aztán 1944 decemberében mellhártyagyulladás apu is a kórház betegei közé került. Anyu sokszor mesélte: terhesen is be kellett állnia sebesülteket, halottakat cipelni. Nem egyszer az utcán érte őket a bombatámadás, ekkor gyorsan letették a hordágyakat, és hasra vetették ma-

gukat. A fizikai fájdalomnál is jobban kínoztá anyut az éhség. Nem egyszer – szégyenérzetét leküzdve – odaállt egy-egy nyers krumplit evő elé, és csak egy kis krumplihéjat kért.

A háború után

A gettó felszabadulása után visszatértek a Rákóczi úti lakásba, amely megúsza a bombákat, nagyszüleim lakása viszont kiégett, így a család összeköltözött. 1945. március 4-én a Dohány utcai templomban megtarthatták a templomi esküvőt is. A zsinagógának nem volt teteje, anyu egy kölcsönbundában, nyolchónapos terhesen esküdött, de boldogságukat semmi sem zavarta. Az ő esküvőjüket tartották ott a háború után az elsőként. Jelen volt Mandl Lajos főkantor, Wesner Mayer főgondnok, és az esketést végző dr. Groszmann Zsigmond főrabbi. Március 30-án születtem, s apu csak másnap értesült rólam, mert 18:30-kor érkeztem, és 18 órától kijárási tilalom volt. Igaz, nagyon szerette volna, ha fia születik, de másnap, mikor megnézett, kijelentette: „Jópofa, maradhat”.

Apu látszerész üzletet nyitott egy régi kollégájával a mai Katona József Színház helyén. Az 50-es évek sok, többnyire kényszerű változást hoztak, így az államosítások áldozata lett a közben a Rákóczi útra költözött látszerészüzlet is.

Apu egy ismerőse révén könyvelői állást kapott a Ferroglobusnál. Hamarosan észrevették jó szervezői, matematikai képességeit, és terv-statisztikusi tanfolyamra küldték. Majd csoportvezető, osztályvezető, főosztályvezető lett, nyugdíjazásáig – 1975-ig - ebben a munkakörben dolgozott. Munkája mellett részt vett a vállalat közösségi életében. Aktív tagja volt a vállalaton belüli sakk-körnek, az operaházi korrepetitor Érsek Mária által vezetett vállalati kórusnak – itt anyu és én is énekeltünk.

A vallási élet szabályait a legnehezebb időkben

is megtartotta, hiszen ezt a példát látta maga előtt szüleitől. Hároméves koromtól kezdve engem is vittek a zsinagógába. Emlékszem a péntek esti áldásokra, a szombati kalácsokra, a széder estékre, a zászlós felvonulásokra. Nyugdíjba vonulása után Zoltai Gusztáv felkérésére elvállalta a Budapesti Zsidó Hitközség főkönyvelői állását, egyben a Dohány utcai körzet elnöki tisztét is. Így anyuval rendszeres résztvevője, szervezője lett a szombat délutáni Goldmark-termi rendezvényeknek, előadásoknak, ünnepségeknek.

Életének egyik legboldogabb napja volt, amikor 1985-ben jelen lehetett bölcsészdoktori diplomám átvételénél, sőt nagyobbik unokája diplomaosztóját is megérte. Anyu nyugdíjba vonulása után szintén a hitközségnél helyezkedett el fél-

állásban, a szociális osztályon dolgozott. Apu egészsége 1993-94-ben fokozatosan romlott. Szívproblémái voltak, cukorbetegséggel, magas vérnyomással küzdött, de körzeti elnöki tisztségét utolsó percig ellátta. Végül 1995. március 16-án tüdőgyulladás és szívelégtelenség következtében elhunyt.

Édesanyám fokozatosan elhagyta magát, hogy 50 év után elveszítette aput, olyan lett, mint a gyökerét vesztett virág. Nem tudott, és nem is akart nélküle élni, s szinte napra pontosan hat évvel később (2001. március 17-én) követte őt.

Zsinagógák a nagyvilágból - Antwerpen

Képeslapok – képes történelem XV.

Tavaly óta új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Egy 1400 darabból álló magángyűjteményt teszünk „közkinccsé”, és hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözletekkel foglalkozó lapokat tartalmazza. Folytatva utazásunkat, Belgium fővárosa után látogassunk el Antwerpenbe.

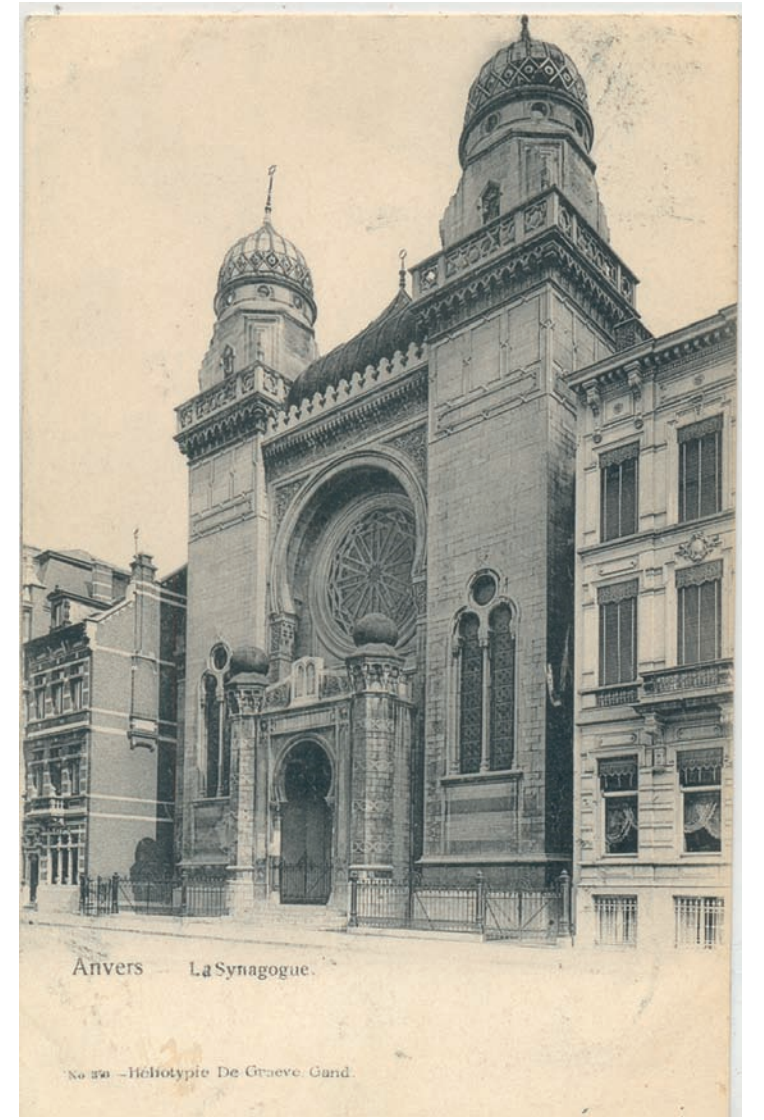
Az írásos emlékek 1261-ben említeneek először zsidókat a város történetében. Mint minden más európai városban, itt is a pénzügyi területre lettek kényszerítve, s ebből adódóan sokszor kerültek összetűzésbe a helyi hatalmasságok valamelyikével.

A XIV. század uralkodói egymást követték a zsidóellenes kampányok megszervezésében, melynek következményeként a főváros és Leuven sem maradt ki a diszkrimináció gyakorlatából. A sok pusztítást megélt közösség csak a XVI. században tudott némileg megújulni, amikor újabb zsidó bevándorlási hullám kö-

vetkezett. Az újonnan érkezettek a spanyol, portugál inkvizíció elől menekülőkből tevődtek össze.

A francia forradalmat követően kaptak az antwerpeni zsidók első alkalommal jogokat. Az első bejegyzett zsidó hitközség csak 1816-ban alakulhatott meg, amikor 100 zsidó élt a városban. Számuk 1829-re 151-re változott! Az imákat lakáson tartották, lévén, hogy ekkoriban még nem rendelkeztek önálló zsinagógával sem. 1828-ban kapott a közösség saját temetőt.

A II. világháború a városi zsidóság 65%-át pusztította el! Az 1941. április 14-ei antwerpeni pogrom során

a helyi nácik két zsinagógát gyújtottak fel. 1942. májustól szeptemberig a helyi közösség férfitagjaiból 1500 férfit kényszerítettek munkaszolgálatra. Velük építették meg Észak-Franciaországban a Todt szervezet tagjai az „Atlanti Fal” nevű védművet. A háború elmúltával alig maradt néhány fő a korábbi majd 35 000 fős közösségből.

Napjainkban kb. 15 000 zsidó él a városban, a többség az ortodox közösség tagja. A város központjában, közel a vasúti pályaudvarhoz találhatóak meg az ultra-ortodox zsidók. Ezt a városrészt hívja a köznyelv a zsidó Antwerpennek. Legismertebb része azon belül is, a gyémántbörze. Korábban, ezen a területen éltek a régebbi korok zsidó közösségei is! Gyakorlatilag az ortodox irányzatokon kívül minden chaszid irányzat is képviselteti magát a világ összes tájáról. Közismert népszerűségnek örvend világ-szerte a helyi chaszid rabbi is Spinka Rebbe és Zhemigrader Rebbe. A városban három nagy zsinagóga található. A főzsinagógának számító, legrégebbi Bouwmeesterstraat- i zsinagóga 1893-ban épült. Bizánci, mór stílusban épült. Építészeti kialakítása különösen szép, egyedi. A bejárat front egy kisebb kapun keresztül található, ahol két, kisebb torony helyezkedik el. A kapu felett a kőtáblák láthatóak. A kapu háta mögött található a főhomlokzat, mely egy hatalmas kaput formázó ívben ad hátteret az installációnak, hozzá tartozik két nagyobb kupola toronnyal és a tetőként funkcionáló nagykupola is. A belső terek nagyon letisztult formában készültek. Egy emelet ad helyet a női karzatnak. Bár a temp-

lom belső kialakításánál a letisztultság volt a cél, a különleges, zárt, piramis alakú színes csillárok egyedi hangulatot kölcsönöznek a térnek. A templom jelenleg az ultra-ortodoxnak számító zsidók használatában van. A zsidó negyedben találhatóak a leg híresebb nyugat-európai vallásos iskolák is. Legrégibbi iskolák egyike 1903-ban alapították csak, de tanulói között vannak mind az európai, mind az izraeli és a világ más-más tájáról érkező ortodox zsidók gyermekei is, akik az itt szerzett tudassal térnek vissza hazájukba.

Megemlítést érdemel, hogy az ortodox iskolákon kívül, több modern irányzatot képviselő zsidó tanintézmény is üzemel, ahol nőknek is folytatnak oktatásokat a vallás szigorú szabályait nem sértve meg! Elmondható, hogy Antwerpen legnagyobb zsidó közössége egyrészt a modern iskolai rendszernek, másrészt az aktív gyémántkereskedelemben játszott szerepének köszönheti vezető szerepét. Ennek ellenére igen magas az elvándorlás is, többen választják új otthonuként Izraelt, vagy Angliát.

Aki Antwerpenbe téved, kimeríthetetlen lehetősége nyílik a zsidónegyedben barangolva, hogy ne csak a gyémánt boltokba szerezzen betekintést, de kipróbálhatja a számtalan kóser éttermek egyikét-másikát, vagy bevásárolhat a kóser élelmiszer, kegyeszer boltok valamelyikében is, ahol sokszor a legkülönlegesebb termékekkel találkozhat (pl. páróka üzlet, sábeszi pongyola bolt, gyertya bolt stb.). Belgiumot elhagyva nagyot ugrunk majd a térképen, és Marokkóban keressük a zsidó emlékeket.

Izsák Gábor

Pár szó a Carmelről

Az étterem 1987-ben nyitott, majd 2008 áprilisától pedig már glatt kóser étteremként üzemel. De már előtte is zsidó konyhával várták a vendégeket. A váltáskor megújult az étlap, amelyen nemzetközi és magyar ételspecialitások, de zsidó ételkülönlegességek is megtalálhatóak. Az ortodoxiával kötött megállapodás után kívül-belül felújították az éttermet. Az átalakítás után, éppen a mostani időszakban – Pészách előtt tartottak egy próbanyitást, amelynek nagy sikere volt, s az étterem népszerűsége azóta is töretlen. A nyersanyag majd 60 százalékát külföldről kell beszerezni, s ha kimarad egy-egy vágás, akkor a húst is. A 100 fős étterem két szinten üzemel – a három különterem lehetőséget ad családi, üzleti stb. összejövetelekre is. Nyáron pedig sok felkérés érkezik különböző rendezvényekre (esküvő, barmicvo stb.), amelyeket 400 főig tudnak vállalni.

1 VALLÁS,
1 KÖZÖSSÉG,
1 ÉRZÉS

ADÓJA 1%-ÁVAL TÁMOGASSA ÖN IS A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGE MUNKÁJÁT!

VALLÁSI ÉLETET

OKTATÁST

KULTÚRÁT

IDŐSEK GONDOSÁGÁT

Nagy örömünkre szolgál, hogy az elmúlt években a Mazsihisz társadalmi munkáját támogató egyszázalékos felajánlások száma növekedésnek indult.

Ez a kedvező változás meggyőződésünk szerint annak köszönhető, hogy egyre több generáció számára válik kézzelfoghatóvá az a gyakorlati segítség amit mi nyújtunk: az élő zsidó hagyomány és szellemiség zsinagógáinkban, iskoláinkban, a kulturális életben, a kóser ellátás és a szociális munka során.

Arra kérjük Önöket, hogy idén is fordítsanak egy percet idejükből erre a fontos ügyre, adóbevallásuk EGYSZÁZ mellékletében, a második, „egyházi” mezőben rendelkezzenek közösségünk javára!

Köszönjük

Technikai szám: 0358 **MAZSIHISZ**
Magyarország Zsidó Hitközségei Szövetsége
www.mazsihisz.hu

Pesti Sólet

menü a

receptjei alapján

Húsleves maceszgombóccal

Hozzávalók:
Leves: 1 egész csirke, 3 sárgarépa, 3 cukkini, 3 zeller botok, 3 kis hagyma, 2 kis fehérrepa, só és egész bors
Maceszgombóc: 4 tojás, 4 ek, víz, 4 ek. olaj, 1/2 tk. só, 1/4 tk. bors, 1 csésze maceszliszt, 1 tk. őrölt gyömbér, 1 csipet őrölt fehérbors
Elkészítés: A fazékba rakott csirkét, öntsük fel hideg vízzel. Forrás után visszavesszük a hőfokot. Közben többször leszedjük a habot. Hozzáadjuk a zöldségeket és fűszereket. Gyöngyöző forrásban főzzük 1 1/2 – 2 órán át.
Maceszgombóc: Felverjük a tojásfehérjét, míg kemény nem lesz. Külön tálban a tojás sárgáját és a vizet, egy harmadik tálban a maceszlisztet és a fűszereket keverjük össze. Végül a három tál tartalmát dolgozzuk össze. Fedjük le és hűtsük fél óráig. Nedves kézzel formázzunk labdákat, melyeket forrásban lévő vízbe teszünk. Az edény lefedése után főzzük 1/2 órát.

Széder csirke

Hozzávalók:
8 szelet csirkemell - csont és bőr nélkül, 1/3 csésze olaj, 1/3 csésze mogoróhagyma
Pác: 4 ek. olaj (kukorica, vagy mogoró), 4 ek. fehérbor, 2 ek. mogoróhagyma
Elkészítés: Keverjük össze a pác összetevőket egy kis tálban. Öntsük rá a megtisztított csirkére. Pácoljuk a csirkét legalább három órán át. Egy serpenyőben pirítsuk le a mogoróhagymát. Ha túl sok a folyadék, adjunk hozzá egy evőkanál burgonyakeményítőt. Helyezzük a pirított zöldségeket egy tepsibe, rakjuk a csirkedarabokat a tetejére. Előmelegített sütőben tálalás nélkül süssük (200 ° C) 30 percen át. Köretnek adhatunk hozzá petrezselymes burgonyát.

Macesztorta

Hozzávalók 4 főre: 6 ek. őrölt dió, 6 ek. maceszliszt, 2 dkg mazsola, 1 mokkás kanál sütőpor, 10 ek. kristálycukor, 2,5 cl víz, 1 cl étolaj, 6 db tojás, 5 dkg étcsokoládé
Elkészítés: A tojásokat szétválasztjuk. A fehérjét a cukor felének hozzáadásával kemény habbá verjük. A maradék cukrot a tojások sárgájával összedolgozzuk, majd hozzáadunk olajat, vizet, sütőport és összekeverjük. Ezt fakanállal összedolgozzuk a felvert tojásfehérjehabbal, a maceszliszttel, mazsolával, őrölt dióval és a vágott csokoládéval.
Sütőben 160-170 Celsius-fokon sütjük 1,5 órát letakarva. Legalább 2-3 ujjnyi vastag legyen a tészta az edényben, amiben sütjük. A közepét villával megszúrva tudjuk ellenőrizni a tésztát, hogy megsült-e (ugyanúgy, mint a piskótánál). Tálaláskor csokoládéöntettel öntjük le.

Jó étvágyat kívánunk!

Móka Miki a Goldmarkban – Purim a Dohány körzetben

Február végén ünnepeltük Purimot, 22-én (pénteken) este és másnap reggel, ahogy ilyenkor illik Megilla olvasás volt a Hősök Templomában, illetve Talmud-Tórában a kötelező „dobolással” és hámán-táskával. Purim ünnepsége ezúttal kifejezetten a gyerekeknek szólt, a Goldmark-teremben ugyanis Móka Miki és barátai léptek fel
Eszter történetének olvasására a zord idő ellenére is sokan ellátogattak a Hősök Templomába, s ezúttal is többen „beöltöztek”, ha másként nem, egy-egy szokottól eltérő kappal. Zúgott a kis zsinagóga, amikor a Hámán nevét hallottuk, megszólaltak a kereplők, vertük az asztalt, dobogtunk a lábunkkal – szóval hangosak voltunk. S ezúttal /végre? ☺/ ez volt helyes.

Kezdje tanulással a hetet!

Az i.tentisztelet után is folytatódik a hétfő esti program, aki teheti, maradjon, mert nagyjából 17:30-tól főרבink, dr. Frölich Róbert tart – többek között Misna - oktatást az érdeklődő uraknak a Talmud Tórában, a hölgyek szintén 17:30-tól Frölich Kattival tanulhatnak a Dohány körzet irodájában (Síp u. 12 – I. emelet). Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így a szokások, vagy éppen az éppen aktuális ünnepek kapcsán is faggathatják főרבinkat.

Vasárnap talán nem egy szülő meglepődött, hogy csemetéje, – miként a többiek – nem ugrált fel, nem futott hozzá, nem kért semmit, hanem egy órán át ült egy helyben, és trükkökről. Hogy még vidámabban kelhessenek útra, Frölich Katitól és Fülöp Ilditől kaptak egy-egy zacskó nasit, benne hámán-táskával is.

I M A R E N D

Hétköznapi: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Dohány zsinagógában.

Szombat reggeli ima a Dohány zsinagógában: Sachrisz: 9.³⁰

Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

A sálesüdeszek a következő héttől (március 30. - Sabesz Chajl Hámajéd) 18:00-kor kezdődnek.

www.dohany-zsinagoga.hu

Szerda? Szidra!

Főרבink a hét közepére is szervezett programot a tanulni vágyó hittestvérek számára. Szerdánként a délutáni i.tentisztelet után, kb. 18.³⁰-tól az adott heti hetiszakaszokról beszél bővebben az érdeklődőknek. Tehát ha szerda, akkor SZIDRA!

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk előző évi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak hozzájuk. Az adományokat a körzet kulturális programjaira és egyéb rendezvényekre fordítjuk.

Adószámunk: **18005127-2-42**